

22.2.2021

Lakivaliokunta

HE 246/2020 vp

Rikosseuraamuslaitoksen kirjallinen asiantuntijalausunto kuulemiseen

Tausta ja tavoitteet

Rikosseuraamuslaitoksessa käynnistettiin vuonna 2011 toiminnan kehittämis- ja tietojärjestelmähanke (Roti). Hankkeessa luodaan Rikosseuraamuslaitokselle uusi tietojärjestelmä, joka on kaikille seuraamusmuodoille yhteinen. Uusi tietojärjestelmä korvaa nykyisen vankitietojärjestelmän ja yhdyskuntaseuraamusten Tyyne-tietojärjestelmän. Se on virkamiesten päivittäinen työväline sekä vankiloissa että yhdyskuntaseuraamustoimistoissa.

Roti-hanke kehittää samalla Rikosseuraamuslaitoksen toimintatapoja. Tarkoituksena on, että uusi tietojärjestelmä tukee aiempia järjestelmiä paremmin käytännön työtä rikosseuraamusasiakkaiden kanssa. Yhteisen tietojärjestelmän myötä esimerkiksi rikosseuraamusasiakkaan koko seuraamushistoria voidaan hahmottaa paremmin. Tällä tavoin lisätään mahdollisuuksia tehdä vaikuttavampaan työtä valmennettaessa asiakkaita rikoksettomaan elämään. Toisaalta uusi tietojärjestelmä myös ohjaa käyttäjiään tiettyihin toimintatapoihin. Järjestelmään on esimerkiksi sisäänrakennettu se, että hallintolain mukaista kuulemisvelvoitetta ei voida päätöksenteossa ohittaa tai jättää kirjaamatta.

Ehdotetut lakimuutokset

Tietojärjestelmän ja menettelytapojen uudistaminen on edellyttänyt myös lainmuutostarpeiden arviointia. Ehdotetut lakimuutokset ovat tarpeellisia Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kannalta.

Henkilötietojen käsittely tapahtuu käytännössä uudessa tietojärjestelmässä. Uuden tietojärjestelmän toteutus perustuu ajantasaisesti henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleiseen lainsäädäntöön eli tietosuoja-asetukseen, tietosuojalakiin ja rikosasioiden tietosuojalakiin. Kokonaan uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa on tarpeen, koska voimassaoleva laki ei tällä huomioi tätä uutta säädöstaustaa eikä ole yhteensopiva Euroopan unionin tietosuojasäädösten kanssa eikä näin ollen myöskään vastaa uutta tietojärjestelmää.

Ehdotetussa laissa olisi yleissäännöksiä täydentävät, nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa koskevat säännökset, joiden periaatteet ovat yleisen tietosuojalainsäädännön mukaiset. Henkilötietolain sääntelyrakenne muuttuu niin, että aiemman rekisteripohjaisen sääntelyn sijaan laissa määritellään tietojoukot, joiden tietosisällöt ovat aiempaa

22.2.2021

täsmällisemmät. Ehdotetut muutokset edistävät tietosuojaa myös tietojen poistoaikojen lyhenemisen myötä. Ehdotettu laki mahdollistaa oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen eräissä tilanteissa muille viranomaisille. Muutos on tarpeellinen erityisesti poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen kanssa tehtävässä PTR-yhteistyössä. Tältä osin hallituksen esityksen ehdotukset yhdistyvät eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp.), jossa ehdotetaan muutettavaksi eräitä samoja henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä kuin tässäkin esityksessä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia, valvotusta koevapaudesta annettua lakia, yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia ja rikoslakia.

Ehdotetut muutokset koskevat pääosin menettelysäännöksiä eri seuraamuslajeissa.

Roti-hankkeessa eräitä Rikosseuraamuslaitoksen prosesseja on pyritty muuttamaan jouhevammiksi. Tavoitteena on, että uusi tietojärjestelmä ja työprosessit vastaisivat paremmin toisiaan. Tällä tavoin pyritään sujuvoittamaan käytännön asiakastyötä. Esimerkiksi rangaistusajan suunnitelman sisältö ja suunnitelman laatimismenettely olisivat jatkossa yhdenmukaisemmat vankeuslaissa ja yhdyskuntaseuraamuksista annetussa laissa. Myös rangaistusajan suunnittelun prosessi etenisi uudessa tietojärjestelmässä yhdenmukaisemmin vankeudessa ja yhdyskuntaseuraamuksissa. Ehdotettujen muutosten tarkoituksena on myös yksinkertaistaa ja selkeyttää sääntelyä, esimerkiksi päätösvaltatasoja ja -säännöksiä yhtenäistämällä.

Uuden Roti-tietojärjestelmän käyttöönotto siirtyy toukokuulta syksyyn 2021. Lakien voimaantulo olisi tarkoituksenmukaisinta ajoittaa Rotin käyttöönoton yhteyteen.

Pääjohtaja

Arto Kujala

Lakimies

Anna-Liisa Sandvik

Esitelty ja päätetty sähköpostitse